

Ingeborg Akeleye.

Af Aug. Fjelstrup.

I det kongelige Biblioteks Manuskriptsamling findes et lille Hæfte¹⁾, paa hvis Omslag der staar: »Processen 1767 angaaende Fru Ingeborg Akeleyes Undvigelse fra hendes Fader og til Grev Christian Conrad Danneskiold-Laurwig, med hvem hun siden levede til hans Død 1783, og saa ægtede Carl Ingman Manderfelt«.

Paa en halv Snes tætbeskrevne Kvartsider giver dette lille Manuskript en Beretning om en Sag, som vakte megen Opmærksomhed for omtrent halvandet Aarhundrede siden, og hvori Repræsentanter for alle tre nordiske Riger figurerede som Hovedpersoner.

I Tønsberg boede noget efter Midten af det 18. Aarhundrede Kommandørkaptajn Jens Verner Akeleye med Hustru og Børn²⁾).

Kommandørkaptajnen, som tilhørte en gammel dansk adelig Familie, var født 1703, havde været »kinesisk Kaptajn« og senere Kaptajn i den danske Flaade og var i Efteraaret 1756 bleven udnævnt til Overlods for det søndenfjeldske Norge. Med sin Hustru, Maria Brun, som var af svensk Familie og født 1710, havde han fire Sønner og en Datter, Ingeborg, som, da Forældrene flyttede til Norge, var omtrent 15 Aar gammel. Om Ingeborg Akeleyes Barndom og første Ungdom ved man intet; men, da hun var omtrent 21 Aar gammel, begyndte de Begivenheder, hvorom det omtalte Manuskript beretter, og som giver interessante Bidrag til flere dalevende Personers Karakteristik.

¹⁾ Uldallske Samling Nr. 452. 4to.

²⁾ Dansk biografisk Leksikon I. 1887. Pagg. 162—64. — Danmarks Adels Aarbog. 1884. Pag. 19. — Personalhistorisk Tidsskrift. IV. 3. 1900. Pagg. 151—56.

Manuskriptet begynder med en Kopi af en kongelig Skrivelse, som er dateret Kristiansborg Slot i København d. 8. Maj 1767, og deri giver den 18aarige Kong Kristian VII Justitiarius ved Overhofretten i Norge, Etatsraad Kristian Magnus de Falsen¹⁾, og Politimesteren i Kristiania, Kancelliraad Matias Hansen Stub²⁾, Befaling til at undersøge og dømme i en ganske ejendommelig Sag³⁾.

Under 5. September det foregaaende Aar havde Kongen givet norsk Kommandørkaptajn Jens Verner Akeleye allernaadigst Bevilling, at hans Datter Ingeborg, saalænge hun levede adskilt fra sin Mand, Herman Løvenskjold, skulde »være og forblive under hendes Faders Formynderskab og Opsigt, saavidt hendes Person angik, og opholde sig, paa hvad Sted hand fandt for tienligst, og hvorudinden vedkommende Øvrighed i fornøden Tilfælde havde at være ham assisterlig«. Nu havde Kommandørkaptajnen, hedder det videre, indgivet en Memorial: »at, da ovenmelte vores allernaadigste Befaling var hands Datter bleven bekiendtgiordt, har hun vel lovet med sin Moder at reyse need til vores kgl: Resid: Stad K:haun, men nogle Dage derefter er om Morgenen tilig undvigst fra sit havde Opholds Sted uden igien at have indfunden sig eller at have villet efterleve vores ham allernaadigst meddelte Bevilling«.

De to ovenfor nævnte Herrer, Etatsraad Falsen og Kancelliraad Stub, faar derfor Ordre til »som Commissarier at undersøge Omgangen med Supplikantens Datters Undviigelse og vedvarende motvillige Udeblivelse tvertimod vores hende bekiendtgiorde allernaadigste Befalning, samt hvem derudi haver haft eller haver Deel, og derefter at paakiende, hvorledes de skyldig befundne efter Loven bør ansees«. De to Herrer Kommissærer faar den sædvanlige Tilladelse til at indstævne de nødvendige Vidner, som formentlig kan bidrage til Sagens Op-

¹⁾ Kristian Magnus de Falsen (1719—99), Justitiarius, ved Overhofretten i Kristiania 1765—88. — Dansk biografisk Leksikon. V. 1891. Pag. 59.

²⁾ Kancelliraad Matias Hansen Stub døde 1768 som Politimester i Kristiania.

³⁾ »Norske Tegnelser« for 1767. Fol. 311—12. (Rigsarkivet).

lysning, og, naar Kommissionens Virksomhed er sluttet, at »fordre et billigt Salarium hos de skyldige«.

Onsdagen d. 14. Oktober 1767 blev Kommissionen da sat i Etatsraad Falsens Gaard. Som beskikket Aktor i Sagen mødte efter Vicestatholder Bentzens¹⁾ Ordre Prokurator Schejtlie²⁾ og foruden ham den indstævnedede Sorenskriver Jens Friis³⁾, som, da de behørigte Formaliteter var tilendebagte, spurgte, i hvilken Anledning han var tilsagt at møde for Kommissionen. Aktor svarede, at Kommandørkaptajn Akeleye havde afgivet den Erklæring, at Sorenskriveren »skulle været Fru Løvenskjold behjælpelig i hendes Undviigelse og fremdees Udebliivelse«, og at man ønskede hans Redegørelse desangaaende.

Sorenskriveren havde ikke Tid den Eftermiddag; men, hvis Kommissionen vilde ansætte et nyt Møde til den næste Dag, skulde han give de forlangte Oplysninger, og saadan blev det, da det var Aktor »ligemeget, enten det skeer i Dag eller Morgen«. De i Sagen nævnte Hovedpersoner var ikke mødt, saa lidt som de omtrent 70 indstævnedede Vidner af de forskelligste Samfundsklasser, Hovedpersonernes Slægtninge, Venner, Tjenestefolk m. m.; men Aktor mente, at, naar han havde hørt Sorenskriverens Forklaring, kunde han »nærmere udlade sig om Vidnernes Foretagelse med det viidere, som eragtes fornøden«.

Den næste Dag gav Sorenskriveren saa for Kommissionen en Beretning om Sagens hele Sammenhæng og fremlagde Breve vedrørende Løvenskjolds Forlovelse med Frøken Akeleye og nogle senere Skrivelser fra den unge Frue til Forældrene. Sorenskriver Friis' skriftlige Beretning, som udgør den aldeles overvejende Del af Manuskriptet, begynder med en Klage over, at Kommandørkaptajn Akeleye »aldees vran-

¹⁾ Jakob Benzon (1688—1775), Vicestatholder (senere Statholder) i Norge 1750—71. — Dansk biografisk Leksikon. II. 1888. Pagg. 74—75. — Den kongelige Ordre til Benzon om at beskikke Actor i Sagen findes i »Norske Tegnelser« for 1767. Fol. 313. (Rigsarkivet).

²⁾ Leonhard Scheitlie (1716—1800), senere Sorenskriver, døde i København. — Richter: 100 Aars Dødsfald. III. 1905. Pag. 959.

³⁾ Jens Friis, Soren-Birkeskriver i Grevskabet Jarlsberg.

gelig og usandferdig« har beskyldt sin Datter for Ulydighed og Sorenskriveren for at have raadet hende dertil, og giver derefter en »historisk Beskrivelse over Sagens sande Sammenhæng«.

Med Hensyn til Faderen skriver Friis, at enhver, som kender Kommandørkaptajnen, »alleene af den blotte Conversation« med ham maa indrømme, at han er i Besiddelse af »saa-danne Gaver til at insinuere og forstille sig, at man har gjort sig en Ære og Fornøjelse af at omgaaes ham«.

Saaledes var det ogsaa gaaet Sorenskriveren, og fra den første Tid, Kommandørkaptajnen var kommen til Tønsberg som Overlods og havde taget fast Ophold der, havde han ved alle Lejligheder i Omgangen med Friis vist ham megen Høflighed. Selvfølgelig havde Sorenskriveren da heller ikke undladt at vise ham Tjenester, naar Lejlighed gaves, hvor han kunde »være ham til Fornøjelse«.

D. 20. Maj 1762 havde Sorenskriver Friis modtaget et Brev fra en ung Mand, *Herman von Løvenskjold*, der paa den Tid opholdt sig i Paris. Han var en Søn af Kancelliraad *Herman Leopoldus Løvenskjold* til Fossum, Bolvig og Borrestad, som var død i Efteraaret 1759. Kancelliraadens Farfader, en bremisk Købmand, *Herman Leopoldus*, havde i Slutningen af det 17. Aarhundrede nedsat sig i Kristiania, og Kancelliraadens Fader, Etatsraad *Herman Leopoldus*, var som stor Jernværksejer i Norge og Gods-ejer i Danmark bleven adlet under Navnet *Løvenskjold*¹⁾. Brevskriverens Moder, *Margrete Deichman*, var død et Par Uger efter sin Mand, og af deres 9 Børn var *Herman* No. 7 og født 1739.

Han var altsaa, da Friis modtog hans omtalte Brev, omtrent 23 Aar gammel, og Skrivelsens Hovedindhold var, at han havde erfaret, at Kommandørkaptajn *Akeleyes* Datter, Frøken *Ingeborg*, endnu hverken var gift eller forlovet, at »hands Sind var at engagere sig med hende udj Egteskab«, og at han

¹⁾ Dansk biografisk Leksikon. X. 1896. Pagg. 605—06. — Danmarks Adels Aarbog. 1889. Pagg. 297—99.

derfor bad Sorenskriveren om, at han »som en Ven vilde paa beste Maade plaidere denne Sag«.

Da nu Friis kendte den unge Løvenskjold fra hans Barndom »som et meget gott og føyeligt Menneske«, og, da han tillige kendte Frøken Ingeborg »som et fornuftig og vel opdraget Fruentimmer«, saa syntes han, det fra begge Sider var et »convenabelt Partie«, og fandt ingen Grund til at undslaa sig for at opfylde den unge Mands Ønske. Han viste alt-saa Kommandørkaptajnen Brevet, og denne tillod, da hans Datter virkelig ikke var forlovet, at den unge Løvenskjold maatte melde sig som Frier, naar han kom hjem fra sin Udenlandsrejse.

Omtrent ved Mikkelsdag samme Aar kom den unge Mand tilbage fra Frankrig og indfandt sig hos Sorenskriveren paa Falkenstein, netop Aftenen førend Kommandørkaptajn Akelleye med Frue og Datter vilde rejse til København. Sorenskriver Friis' Nabo, Major Bentzleben¹⁾ og hans Frue vilde ligesom Friis og hans Hustru hilse paa Familien Akelleye ved Færgen fra Horten til Tronvigen, og den unge Løvenskjold gjorde dem da Følgeskab. Det var første Gang, han skulde se Frøken Ingeborg og tale med hendes Fader.

Efter en lang Samtale blev det da bestemt, at Kommandørkaptajnen, saasnart han var kommen til København, skulde skrive til den unge Mand, saafremt han og hans Damer var blevne enige om, at Partiet kunde komme i Stand. Saa rejste Familien Akelleye til Danmark, kort Tid efter kom der Brev til Løvenskjold med gunstigt Svar, og som Følge deraf fulgte Sorenskriveren i November Maaned den unge Mand til København, hvor da Brylluppet imellem ham og Frøken Ingeborg blev fejret i Begyndelsen af Aaret 1763.

Da saa Kommandørkaptajnen og hans Frue sammen med det nygifte Par vilde besøge Brudgommens Farbroder, Konferensraad Severin Løvenskjold²⁾ paa Løvenborg, og,

¹⁾ Major Verner Nikolaj Bentzleben ved 2' smaalenske Infanteriregiment. — Hirschs utrykte Fortegnelse over danske og norske Officerer 1648—1814.

²⁾ Severin Løvenskjold (1719—76) havde efter Faderen arvet Birkholm i Holbæk Amt og oprettede 1766 af den og Vognstrup et Stamhus under Navnet Løvenborg. — Dansk biografisk Leksikon. X. 1896. Pagg. 609—10.

da Opholdet i Danmark derved vilde blive betydelig forlænget, rejste Sorenskriver Friis tilbage til Tønsberg, hvor han først saa det unge Par igen hen paa Foraaret.

Om Sommeren besøgte de nygifte Forældrene i Tønsberg, aflagde ogsaa Visit hos Sorenskriveren paa Falkensten, og, som han skriver, man mærkede ikke andet, »end at imellem de unge var en god og kierlig Forstaaelse«; ogsaa imellem Kommandørkaptajnen og Svigersønnen syntes der at være et godt Forhold. Den paafølgende Vinter besøgte det unge Ægtepar atter deres Slægtninge i Tønsberg; men da bemærkede Sorenskriveren »nogen Koldsindighed« imellem den unge Løvenskjold og hans Svigerfader. Svigersønnen besøgte meget en vis Hr. Stoltenberg¹⁾ Hus, da han ikke kunde komme ud af det med Kommandørkaptajnen, f. Eks. naar de spillede Kort med hinanden, og Svigerfaderen havde altid noget at udsætte paa Svigersønnen. Det gjorde Sorenskriveren ondt; men, naar han ytrede noget desangaaende til Akelye, svarede han, at »Mr: Löwenschield var en slet og ilde optugtet Dreng«.

Paa samme Tid hørte Friis ogsaa, at Forholdet mellem de unge Ægtefolk ikke var saa godt, som det kunde være, eller, som Sorenskriveren kalder det, »Omgangen imellem hands Frue og ham ligeledes blev koldsindig«.

Da Kommandørkaptajnen senere hen paa Aaret havde været paa en Embedsrejse langsmed Vestkysten, lod han sig yderligere mærke med sin Misfornøjelse ikke blot med Svigersønnen selv, men ogsaa med hans Familie.

Han talte bl. a. til Sorenskriveren om, at han mente, det vilde være det fornuftigste, om den unge Løvenskjold skilte sig af med Halvparten af Fossum Jernværk, hvorover Friis blev meget forundret og bemærkede, at han næppe kunde antage, det var Kommandørkaptajnens Alvor, da hans Svigersøns Formue efter hans Mening vanskeligt kunde være sikrere og mere fordelagtigt anbragt end i dette Foretagende.

¹⁾ Stoltenberg hed en bekendt Købmandsfamilie i Tønsberg »Velfornemme Vincentz Stoltenberg« var død 1763, 69 Aar gammel; hans Søn var Sognepræst Henrik Stoltenberg til Aas, og hans Broder, Ejler, boede i Tønsberg. — Landgraff: Grimstadslægter. 1892. Pag. 161.

Endnu mere forbavset blev Sorenskriveren saa den paafølgende Sommer — i Juni eller Juli Maaned 1764 — da Akeleye en Dag særdeles tilfreds meddelte ham, »at Svigersønnen virkelig havde solgt sin Anpart i bem^{te} ♂-verk«, og at det unge Par for Fremtiden vilde bo i Tønsberg, hvor han havde købt Skipper Bassebergs¹⁾ Gaard. Da den unge Løvenskjolds Familie imidlertid kunde indse, at det langtfra vilde være heldigt, om hans Formue blev løst fra Jernværkets faste Ejendomme, muligvis endda blev usikkert anbragt, saa fik de det ved deres Mægling forandret derhen, at Løvenskjold udløste sin Svoger, Kaptajn Rasch²⁾, og saaledes »vedblev det heele Verk«.

Men dette var ikke efter Kommandørkaptajnens Hoved. Det havde været hans Mening, at det skulde lykkes ham at faa Raadighed over Svigersønnen og hans betydelige Formue; men nu var det forpurret. Den eneste Hævn, han foreløbig kunde tage, var da ved alle Lejligheder at tale ondt om Kaptajn Rasch og hans Familie: de havde blot set paa deres egen Fordel og ikke taget nogetsomhelst Hensyn til den unge Løvenskjolds i denne Affære.

Friis skriver, at man heraf let kan skønne, at Kommandørkaptajn Akeleye ikke, som en fornuftig Fader burde, har gjort sig Umage for at bevare et godt Forhold til Svigersønnens Familie, »ikke heller seet at convincere Gemytterne til saadan Omgang, Eenighed og Kierlighed, som burde vedligeholdes imellem hands Datter og hendes Mand«. Tværtimod udtalte han sig ved enhver Lejlighed med Bitterhed om Løvenskjolds Familie, og i Datterens Paahør gennemheglede han hendes Mand som en dum og daarligt opdraget Person; det ligger i Sagens Natur, at en saadan Fremgangsmaade fra Faderens Side ikke kunde have andet end uheldige Følger hos den unge Frue,

¹⁾ Skipper Kristoffer Basberg døde i Tønsberg i Juli 1766, 103 Aar gammel. (Velvillig Meddelelse fra det norske Rigsarkiv).

²⁾ Bartholomæus Rasch (1723—1805) havde 1748 taget sin Afsked som Kaptajn, da han var bleven forlovet med Kancelliraad Løvenskjolds Datter Else Kirstine (1734—1817), med hvem han blev gift tre Aar senere. — Danmarks Adels Aarbog. 1889. Pag. 299.

som havde faaet en fin Opdragelse, og som fra sin Barndom var vænnet til det gode Selskabs Tænke- og Levemaade.

Det er utvivlsomt Faderens Skyld, skriver Friis, at der snart er bleven tænkt paa en Skilsmisse mellem Løvenskjold og Fru Ingeborg; »thi, som hand ikke nu kunde gjøre sig meere Haab om at faae Sviger-Sønnen, Mr: Löwenschjold, og hands Midler under Gouvernement i Tønsberg, kunde hand dog vente at faae noget anseeligt deraf, naar fornevnte Separation kunde gaae for sig«.

Og saa hændte der noget, som i høj Grad begunstigede Kommandørkaptajnens Planer.

I Sommeren 1764 var Grev Kristian Konrad Danneskjold¹⁾ kommen til Norge for at tage Grevskabet Laurvig, som han havde arvet efter sin ældre Broder, i Besiddelse og var truffet sammen med Herman Løvenskjold og hans smukke Frue.

Greven, som paa Grund af sin Fødsel og højtstaaende Forbindelser havde haft et meget hurtigt Avancement i Marinen — allerede i en Alder af 35 Aar var han blevet Viceadmiral og tre Aar senere Deputeret i Admiralitets- og Generalkrigskommissariatskollegiet — var dengang en Mand paa 41 Aar, Kammerherre, hvid Ridder og dekoreret med Dronning Sofie Magdalenes Orden. Grevens Hustru, Dorte Sofie Holstein, var en halv Snes Aar ældre end sin Gemal, og det var et almindeligt udbredt Rygte, at Danneskjold, hvis Finanser just ikke var i den bedste Orden, havde ægtet hende for at faa Fingre i de 50,000 Rigsdaler, som Dronning Anna Sofie, hos hvem hun havde været Hofdame, havde testamenteret hende, saafremt hun indlod sig i Ægteskab.

Greven, der var en bekendt Dameven, havde straks syntes godt om den unge Fru Løvenskjold, og hun havde øjensynligt foretrukket den livlige og elegante Søofficer og Hofmand for sin kedsommelige Ægteherre.

Kort Tid efter var Danneskjold imidlertid rejst tilbage til København, hvor han næste Foraar foretog den noksom

¹⁾ Dansk biografisk Leksikon. IV. 1890. Pagg. 182—84.

bekendte »Bortførelse« af Skuespillerinden *Mette Marie Rose*¹⁾).

En Aften efter Forestillingen, hvorved den smukke og talentfulde 18aarige Skuespillerinde havde medvirket, blev hun bragt fra Teatret paa Kongens Nytorv til det danneskjoldske Palæ i Bredgade, hvor hun blev holdt indespærret nogle Dage. Den unge Skuespillerindes Fader²⁾ den bekendte Skuespiller *Rose*, en akademisk dannet Mand og i sin Tid en god Bekendt af *Holberg*, tog ~~to~~ imidlertid Sagen meget alvorligt, og efter fleres Raad henvendte han sig først til den ene af Teatrets to Overdirektører, *Grev Moltke*³⁾, men fik der kun den Besked, at hans Datter, saafremt hun ønskede det, kunde faa Lov til igen at indtage sin Plads ved Teatret.

Frederik V var imidlertid bleven underrettet om *Grev Danneskjolds* Bedrift, som han blev meget forbitret over, og den livlige Viceadmiral fik Ordre til »ufortøvet« at trække sig tilbage til sine norske Godser. Desuden skulde han betale den fornærmede unge Dame en livsvarig, aarlig Understøttelse og, saafremt hun giftede sig, en ret betydelig Sum til Udstyr. *Jomfru Rose* blev forvist fra København for to Aar og kom ikke til at optræde mere paa Scenen⁴⁾.

Grev Danneskjolds unge Datter, *Baronesse Bülow*⁵⁾, ventede netop i de Dage sin Nedkomst, og hendes Fader ansøgte i den Anledning om Tilladelse til at udsætte sin Afrejse, »for at skaane hende for Skilsmisens Bitterhed i en Tilstand, hvor Sinds Bevægelser kunde have saa farlige Følger«.

Kancelliet gav imidlertid Greven det Svar, at en Mand, der havde beklædt hans Stillinger, umuligt kunde være uvidende

¹⁾ Dansk biografisk Leksikon. XIV. 1900. Pag. 167. — Historisk Tidsskrift. III. 4. 1865—66. Pagg. 278—307.

²⁾ Kristoffer Pauli Rose (1723—84). — Dansk biografisk Leksikon. XIV. 1900. Pagg. 164—66.

³⁾ Kristian Fredrik Moltke (1736—71) var 1761 sammen med Københavns Overpræsident bleven Direktør for Komediehuset. — Dansk biografisk Leksikon. XI. 1897. Pag. 407—08.

⁴⁾ *Mette Marie Rose* blev senere gift med en bekendt Kammermusiker og døde 1819, omtrent 72 Aar gammel.

⁵⁾ *Anna Sofie Danneskjold* (1745—87), gift med Staldmester *Fredrik Ludvig Ernst Bülow* (1738—1811). — Dansk biografisk Leksikon. III. 1889. Pag. 283.

om, at »ufortøvet« betød 3 Gange 24 Timer, og at han altsaa havde at rejse, naar den Tid var udløben.

D a n n e s k j o l d maatte saa forlade København, kom kort efter sin Ankomst til Norge i Forretningsforbindelse med H e r m a n L ø v e n s k j o l d og gjorde straks indledende Skridt til et intimt Forhold til den unge Frue. Rygtet kom naturligvis til København, hvor det hed sig, at Greven »siden han ei kunde plukke Rosen, maatte nøies med Akeleien«. Det blev ogsaa fortalt, at D a n n e s k j o l d som Hjælpere benyttede dels en Hr. S m i t h, han fik anbragt som Forvalter paa Fossum¹⁾, dels Sorenskriver F r i i s, som han senere skaffede Titel af Over-auditør i Marinen.

Herom fortæller Sorenskriveren i det omtalte Manuskript, at Greven næppe i Foraaret 1765 var kommen til Norge, »før-end Comdr: insinuerede sig ved sine flittige Opvartninger saaledes, at hand strax vandt Hr. Grevens Naaede og Fortroelighed. Og, som Hr. Greven allerede havde viist særdeeles Grace mod Comdr: Sønner²⁾, saa gjorde og Mr. L ø w e n s c h i o l d sig det Haab, at, formedelst den Naaede, Comdr: stoed udj hos Hr. Greven, kunde hand hielpe ham til at faae en større Circumference for sit Verk i Slemdal, saasom hand ikke paatvivlede, at joe Hr. Greven samme skulde afstaae for ham, naar dette blev Greven forestillet«.

Den hele Sommer 1765 blev »bortdrevet med Visiter og Contra-Visiter«; snart var L ø v e n s k j o l d og hans Frue paa Besøg hos Greven paa Laurvig, hvor Kommandørkaptajnen og hans Hustru da ogsaa var med, snart var D a n n e s k j o l d Gæst enten hos A k e l e y e s i Tønsberg eller hos L ø v e n s k j o l d s paa Fossum. Den unge L ø v e n s k j o l d havde

¹⁾ Lars Smith (174.—1800) har som Vitterlighedsvidne sammen med Kommandørkaptajnen underskrevet Separationskontrakten mellem Løvenskjold og Fru Ingeborg. Hans Fader havde været Forvalter hos Kancelliraad Schnell paa Næs-Jernværk. Selv var han Student og førte senere et eventyrligt og omflakkende Liv, indtil han omsider bosatte og giftede sig i sin Hjemstavn. — Smith: Familien Smith fra Tvedestrand. 1893. Pag. 6.

²⁾ Sigvard Jørgen (1736—58) var død som Sekondløjtnant i Flaaden, Johannes (1739—79) og Jens Kristian (1744—74) var Kaptajner i Marinen. — Danmarks Adels Aarvog. 1884. Pag. 19.

kun af Interesse for sit Jernværk befordret den stadige Omgang med Greven; men, da han mærkede, at Kommandørkaptajnen ikke kunde hjælpe ham til at opnaa, hvad han ønskede, med Hensyn til Afstaaelsen i Slemdal, og, da hans næsten uafbrudte Fraværelse fra Værket — paa Grund af de mange Besøg i Tønsberg og paa Laurvig — havde skadet Driften, som havde manglet det nødvendige Tilsyn, saaat endogsaa nogle af hans Malmgruber var blevne mutede fra ham og andre helt forsømte, rejste han pludselig, uden at underrette hverken sin Frue eller sin Svigerfader derom, hjem til Fossum, hvorfra han »ikke var at persvadere at komme tilbage«.

Saa fik Kommandørkaptajnen endelig Lejlighed til at realisere den Plan, han saa længe havde haft i Tankerne. Han lod øjeblikkelig sin Datter rejse efter Gemalen til Fossum og tog selv dertil nogle faa Dage senere, efterat han havde modtaget en skriftlig Invitation fra sin Svigersøn.

L ø v e n s k j o l d havde endelig faaet Øjnene op for Grevens Hensigter, og, da Kommandørkaptajnen fandt sin Svigersøn »efter sit Ønske saaledes disponeret, at hand ikke var fornøyet med hands Frues Conduite«, bestyrkede han ham deri og tilføjede, at »siiden hands Datter ikke kunde liide eller fordrage ham, kunde hand desaarsage staae Fare for at omkommes med Gift«. Lignende Ytringer kom Kommandørkaptajnen med baade overfor sin Broder, Kaptajn S a m u e l A k e l e y e¹⁾ og overfor andre af sine bekendte og »flaterede sig af, at det havde saaleedes altereret Mr. L ø w e n s c h i o l d, at hand strax modtog Comdr: Propositioner om at separere sig fra hands Frue«. Der blev da opsat en Skrivelse, hvori Svigersønnen foreslog sin Kone Separation, og A k e l e y e fik sin Datter til at underskrive Forslaget og erklære, at hun »dermed i alle Maaeder var fornøyet,saasom hun heller ikke siuntes at have Aarsager at være fornøyet med Mr. L ø w e n s c h i o l d s Opførsel moed hende«.

¹⁾ Samuel Akeleye (1721—71) var 1763 bleven Broderens Eftermand som Overlods i det søndenfjeldske Norge. — Danmarks Adels Aarvog. 1884. Pag. 19.

Kommandørkaptajnen, som nøje havde undersøgt Svigersønnens Formuesomstændigheder, gjorde da Udkast til en Separationskontrakt, hvori han havde »opskrevet sine Prætentioner til det højeste«. Fruen skulde beholde *Bassebergs Gaard* i Tønsberg for 1600 Rdl., modtage en Veksel paa Raadmand *Suhr*¹⁾ i København for 500 Rdl., en Anvisning paa *Abraham Bøckmann*²⁾ i Laurvig for 500 Rdl., en Obligation fra Klokker *Brun*³⁾ i Tønsberg paa 400 Rdl. og en Panteobligation fra *Løvenskjold* paa 13,000 Rdl. — ialt 16,000 Rdl.

Saasnart Kommandørkaptajnen havde bragt denne Kontrakt i Orden, uden at *Løvenskjolds* Slægtninge og Venner havde faaet mindste Nys derom, laante han Grev *Danneskjolds* Jagt og sejlede bort med sin Datter tidlig om Morgenen, »saaat ingen vidste, at hand med hende var afreyst, før end han allerede var borte«.

Denne Opførsel af Kommandørkaptajnen maatte naturligvis vække den største Forbitrelse hos *Løvenskjolds* Familie: han havde uden deres Vidende bevæget Svigersønnen til saa pludseligt at opgive sin Frue, var afrejst hemmeligt med Datteren uden at lade hende tage ordentlig Afsked med sin Mand og havde — og det var ikke det mindste — »gaaet *Løwenschiold* fornær udj hands timelige Velfærd«. Det var dem ogsaa yderst ubehageligt, at en saa ilfærdig Skilsmisse skulde indtræffe i deres Familie; man maatte nødvendigvis være udsat for »ufordeelagtige Raisonnements« baade for ham og navnlig for hans unge Frue, »som de havde en besynderlig Estime for«.

Konferensraad *Løvenskjold* nede i Danmark sendte Kommandørkaptajnen en Skrivelse, »hvorudover Comdr: blev sadt udj een Slags Frygt«, ikke fordi han mente at have handlet urigtig hverken imod Svigersønnen eller imod Datteren ved at

1) Den bekendte københavnske Handelsmand *Johan Peter Suhr* (1712—85). — Dansk biografisk Leksikon. XVI. 1902. Pag. 574—75.

2) *Abraham Sørensen Bøckmann* blev 1766 adjungeret Byfogeden i Laurvig.

3) *Johannes Brun* (1731—83), Klokker og Organist i Tønsberg. (Velvillig Meddelelse fra det norske Rigsarkiv).

bidrage til Skilsmissen, men fordi Kontrakten muligvis ikke vilde faa Lov til at staa ved Magt, og han da vilde gaa Glip af de 13,000 Rdl., som L ø v e n s k j o l d s Panteobligation lød paa. Sagen stillede sig saa meget tvivlsommere, som Kammerherre S t o r m¹⁾ skrev til ham, at »hand ikke siuntes at kunde favorisere ham ved sin Erklæring«. Saa var det, at Kommandørkaptajnen henvendte sig til Sorenskriver F r i i s, for at han skulde raade ham, »hvorleedes hand skulde udrede sig af denne Sag«. Da Sorenskriveren imidlertid absolut ikke billigede Kommandørkaptajnens Optræden, men mente, han maatte hellere have forsøgt at tilvejebringe Enighed imellem Ægtefællerne, erklærede han, at han slet ikke vilde have noget med Affæren at bestille.

For at faa F r i i s til at forandre sin Beslutning og tage sit Afslag tilbage rejste Kommandørkaptajnen saa hen til Grev D a n n e s k j o l d og fik ham til at sende Bud efter Sorenskriveren »ved Expresse«, hvad denne blev meget forundret over, da han kun et Par Gange tidligere havde truffet Greven i Kommandørkaptajnens Hus. Han kom til Laurvig, hvor han traf baade Kommandørkaptajnen, der var høflig som sædvanlig, og Greven, der bad ham undskylde, at de havde ulejligen ham den lange Vej. Han pegede paa A k e l e y e og sagde, det var for denne hans Vens Skyld, han havde sendt Bud efter Sorenskriveren, da Kommandørkaptajnen havde megen Fortrolighed til ham som en god Ven af ham og hans Familie.

A k e l e y e viste saa først F r i i s Brevet fra Kammerherre S t o r m og bad ham sige, hvorledes det bedst skulde besvares.

Sorenskriveren læste Brevet og sagde, han havde allerede undskyldt sig overfor Kommandørkaptajnen, da han, hvis han skulde tage noget Parti, maatte holde med L ø v e n s k j o l d, hvis Familie havde vist ham »saa meegen Godhed, at jeg denem derfor min hele Levetiid bør være forbunden«.

Greven forlod en kort Tid Stuen, og, saasnart han var gaet, sagde Kommandørkaptajnen efter en kort Betænkning, at han ikke vidste, hvorfor Sorenskriveren i nogen Tid havde været

¹⁾ K a s p a r H e r m a n S t o r m (1718—77), 1763—72 Stiftamtmand i Kristiania. — Dansk biografisk Leksikon. XVI. 1902. Pagg. 465—66.

saa koldsindig imod ham. Vel havde der været en Misforstaaelse mellem ham og Friis' Svigerfader, Hr. Tolder Resch¹⁾; men det maatte jo være Sorenskriveren bekendt, at Sagen var bleven bilagt ved Grev Danneskjolds Mægling. Han vilde derfor haabe, at Friis nu som tidligere vilde være hans Ven, og han var parat til enhver Gentjeneste.

Saa var Greven igen kommen ind til dem, havde sagt til Sorenskriveren: »I kan joe dog tjene Comdr: herudj« — og Friis havde ladet sig overtale til den næste Morgen at give Kommandørkaptajnen et Udkast til Svar paa Kammerherre Storms Skrivelse: den Lovparagraf, Kammerherren havde anført, kunde ikke anvendes mod Kontrakten, som ikke talte om Ophævelse af Løvenskjolds og hans Frues Ægteskab, men kun om en Separation fra Bord og Seng, i fuld Overensstemmelse med Loven.

Nogen Tid efter besøgte Sorenskriveren saa Kommandørkaptajnen, som netop ogsaa havde Besøg af Grev Danneskjold, og ved den Lejlighed viste Akeleye ham Kammerherre Storms Svar, som var affattet i meget høflige Vendinger, men ikke forudsagde noget godt Udfald for Kommandørkaptajnens Planer. De to Herrer foreslog nu Friis at foretage en Rejse til Løvenskjold og hans Venner: de tvivlede ikke om, at Sagen saa vilde faa et heldigt Resultat.

Sorenskriveren betænkte sig lidt; saa sagde han: »Hvad skulde jeg kunde udrette hos dem? De veed joe før, at jeg ikke kan biefalde Deres Omgang hverken mod Löwenschöld eller Vennerne — altsaa nytter det ikke, at jeg reyser derhen. Men ikke desmindere vil jeg dog paatage mig denne Reyse, naar jeg maae proponere en taalelig Summa til Afslag paa Löwenschölds Obligation, som, jeg siuntes, i det mindste maatte være 2 à 3000 Rdr.« Kommandørkaptajnen modtog dette Forslag med Glæde og bad blot om, at Summen ikke maatte komme til at overstige 3000 Rdr.

I Begyndelsen af Januar Maaned 1766 rejste Sorenskriveren saa til Kongsberg og derfra til Porsgrund, hvor han »med sæd-

¹⁾ Wolfgang Sigismund Resch, Tolder og Postmester i Tønsberg.

vanlig Complisance blev inviteret af Dhr. Deichman¹⁾ til Selskab hos Controleur Biener²⁾, hvorhen de vare bedne om Eftermidd.« De blev der til ud paa Aftenen, og Friis fulgte hjem med dem og overnattede hos dem. Om Morgenen sagde Kancelliraad Deichman saa til ham, at han sikkert maatte vide, hvor ubilligt Akeleye havde behandlet den stakels Løvenskjold paa Fossum. »Vores Venner«, sagde han, »har skrevet os til, at vi skulle paatale den Omgang. Naar I taler med Comdr., kunde I siige ham, at hd: ikke gjør sig nogen Umage at skrive os oftere til; thi vi har faaet et Brev fra ham, som vi ikke agter at besvare«.

Saa forestillede Sorenskriveren Kancelliraaden, at det vilde foraarsage dem mange Vanskeligheder, om de indlod sig i Proces for at faa Separationskontrakten underkendt. Hvis Kontrakten var Løvenskjold paatvungen, kunde han jo senere have protesteret, og, havde han haft noget at klage paa Kommandørkaptajnen eller hans Datters Opførsel, var den Side af Sagen jo bortfalden ved Kontrakten. Han vilde derfor foreslaa, at man forsøgte i Mindelighed at formaa Svigerfaderen til at gøre et rimeligt Afslag i Separationssummen, hellere end at indlade sig paa en pinlig Familieproces.

Kancelliraad Deichmans Broder, Kammerraaden, var af samme Mening, og efter nogen Betænkning blev Sorenskriverens Forslag modtaget; han skulde saa ordne Sagen med Kommandørkaptajnen. Paa Hjemvejen tog Friis ind paa Lensmandsgaarden Tieste, en halv Milsvej fra Tønsberg, og sendte derfra Bud til Akeleye, som straks indfandt sig og, efter at være bleven underrettet om Rejsens lykkelige Udfald, lovede at tage til Porsgrund, hvor Sagen da blev ordnet i Venlighed, idet Kommandørkaptajnen afskrev 2500 Rdl. paa Obligationen.

¹⁾ Brødrene Kammerraad Vilhelm Deichman (169.—1769) og Kancelliraad Karl Deichman (1700—80) havde været Medejere af Fossums og Bolviks Jernværker, indtil Familien Løvenskjold afkøbte dem deres Andel. Herman Løvenskjold ægtede efter sin Skilsmisse Inger Marie Deichman (1749—93) og efter hendes Død Søsteren Kristiane Sofie, som overlevede ham, da han døde som Kammerherre 1799. — Dansk biografisk Leksikon. IV. 1890. Pagg. 237—38.

²⁾ Friedrich Biener, Toldkontrollør i Langesund.

Dermed erklærede Løvenskjolds Slægtninge, de Herrer Deichmann og Kancelliraad Schnell¹⁾, sig tilfredse, og Separationskontrakten blev sendt til Kancelliet og konfirmeret. Akeleye tilbød Sorenskriveren 50 Rdl. for hans Ulejlighed, og, da Friis ikke vilde modtage dem, tilsvor han ham et evigt Venskab; desuden lovede han at være Sorenskriveren behjælpelig med Hensyn til et Byfogedembede, som den daværende Indehaver, Schindtler²⁾, muligvis vilde afstaa til ham.

Nu skulde man have ventet, mener Sorenskriveren, at Kommandørkaptajnen, da han havde naaet sit Maal: at faa Datteren separeret fra Svigersønnen, vilde »som en kierlig Fader ved en mild Omgang oprettet, hvad hun ved Skilsmissen fra hds. Mand havde tabt; men, desvære, her aabnede sig en bedrøvelig Scene for hende«.

Af det tidligere omtalte Beløb fandtes de 3000 Rigsdaler, Gaarden i Tønsberg, Vekslen paa Raadmand Suhr, Anvisningen paa Abraham Bøchmann og Klokker Bruns Obligation slet ikke i den endelige Kontrakt³⁾, og det er sand-

¹⁾ Kancelliraad Ulrik Schnell (d. 1770), Ejer af Næs Jernværk. — Helland: Norges Land og Folk. IX. 1. 1904. Pag. 335.

²⁾ Niels Jørgensen Schindtler, Byfoged i Tønsberg og Holmestrand.

³⁾ Kopi af Separationskontrakten og dens Konfirmation findes i »Norske Register« for 1766. Fol. 36—39. (Rigsarkivet). Kontrakten er dateret Fossum d. 15' Oktober 1765, og det hedder deri: »Efterat vi underskrevne, jeg, Herman Løvenskiold, Ejere af Fossum Jern Værk, og jeg, Ingeborg Løvenskiold, fød Akeleye, fra vores Egteskabs Begyndelse og nu næsten i trede Aar har med Taalmodighed, men forgieves, ventet, haabet og af den høyeste tilbedet os, at Hierterne, dem vi paa begge Sider reent ud maae tilstaae ikke før, ved eller efter vores Bryllups Actes Fuldbyrdelse har været sammenknyttede med det Kierligheds Baand og den Overeensstemmelse, der kunde gjøre vores Egteskab lykkeligt for os selv og fornøyeligt for vore Venner — i hvilken Deel vi dog ikke kand udrede Aarsagen fra andre Steder end fra os selv og vor egen Uforsigtighed, idet vi, uden at være fuldkommen overbeviiste den ene om den andens Gemyt og, hvorvidt Sind og Hjerter kunde stemme overeens, have i det Haab, at Gemytterne næst den almægtiges Biestand ville blive eenige, indladt os i Egteskab tilsammen — omsider skulle blive bøjede til saadan Overeensstemmelse, hvorved Kierligheden kunde blive fuldkommen og Livet altsaa — da den naadige Gud i de øvrige Deele og til vores Stands Vedligholdelse har forundt os sin riige Velvælsing — blive fornøyeligt og ønskeligt for os selv og vore Venner, saa have vi, ikke uden det beste Overlæg med god Raadføring og den høyestes Paakaldelse om det beste Raad til at udfries paa den anstæn-

synligt, at Kommandørkaptajnen har disponeret over disse Penge uden at ville staa sin Datter til Regnskab derfor. De 1400 Rdl. havde han allerede faaet, Gaarden vilde han, som

digste, mindst anstødelige, mindst fordømmende, os selv meest tienlige og for vore kiære Venner mindst bedrøvelige Maade fra den Gemytternes Ueenighed og Uovereensstemmelse i vores Egteskab, der gjør og fra første Tiiden har gjort Livet kiædsommeligt for enhver af os, og hvoraf vi fremdeeles maatte have Aarsag at vente os de bedrøveligste Følger, om fra samme ikke kunde findes nogen Udveye, samtlig for vores elskelige, kiære Fader og Sviger-Fader, Commandeur-Capitain Jens Werner Akkeleye, skriftlig tilkiendegivet, hvorledes vi ønsker og dertil udbeder os hans Tilladelse imellem os selv i hans Overværelse at maatte deele vore Midler og derefter enhver af os leve fraskildt fra den anden af den halve Deel, som kand falde paa enhver Part, og, da benevnte vores elskelige kiære Fader og Sviger-Fader — skiønt med den Ømhed, der kommer overeens med hans mod os stedse udviiste og beviiste faderlige Kierlighed og Omsorg, seer samt af vore Hierters udtrykte Meeninger paa begge Sider er overbeviist, at, uagtet han ikke ved denne Leylighed har ladet os feyle sine saa ofte tilforn igientagne kierlige Erindringer om fælleds Kierlighed og god Forstaaelse, denne Udvey og Ende paa Misforstaaelse dog vil blive den eeneste og taaleligste for os og ham, samt derfor ikke har kundet nægte sit Ja-Minde til vor Beslutning, have vi fuldkommen med hinanden aftalt og samtykt, ligesom vi og herved indgaae og forbinde os til, at vi, saalænge Gemytterne ere saa uovereensstemmende, saa vi ikke kand vente os nogen sand Kierlighed eller Fornøyelse i vores Egteskab, og for paa en anstændig Maade at førekomme de bedrøvelige Tildragelser samt den Sinds-Uroelighed og Misfornøyelse, som Misforstaaelse imellem Egtefolk oftest føder af sig, vil — især da Gud ikke haver givet os Børn, der ellers kunde og burde hindret os fra denne bedrøvelige Slutning — leve separat, enhver for sig, paa hvilket Sted os best synes, af den Andeel i vores fælles Boe, som imellem os er bleven aftalt, og som vi til den Ende herved indgaaer, beslutter og fastsætter. « Løvenskjold forpligter sig til at svare Fru Ingeborg 13000 Rdl., med Sikkerhed i Fossum efter 32000 Rdl. som Bartholomæus Raschs 1' Prioritet og 20000 Rdl. som Kancelliraad Schnells 2' Prioritet, og at betale hende dem med 1000 Rigsdaler aarlig foruden Renter. Desuden skal hun have udleveret de Møbler og Effekter, hun har bragt som Medgift. Saa hedder det: »Skulle det nu behage den naadige og almægtige Gud — det vi begge har den største Aarsag inderlig at tilønske os — nogensinde at bøye Hierterne til fælleds Kierlighed og Eenighed — som desværre til denne Tiid har feylet i vores Egteskab — og vi erfare, at vores Sammenkomst kand skee den høyeste til Ære og os til Nytte og Fornøyelse, dependerer det af os selv at tilintetgjøre denne imellem os indgaaede og herved i et og alt af os begge atter vedtagne Contract, som herved til yderligere Bekræftning af os egenhændig underskrives og forseigles. « I Henhold til dette Dokument maa de »i allerdybeste Underdanighed bønfalde og anholde, at samme i et og alt maatte af vores allernaadigste Konge allernaadigst blive confirmeret, « hvilket ogsaa skete under 31' Marts 1766.

det var bleven oplyst, afhænde for 1000 Rdl., og desuden havde han i Renter fra Løvenskjold hævet næsten 400 Rdl.

Endelig havde han faaet indført i Kontrakten, at Løvenskjold aarlig skulde udbetale 1000 Rdl. af den stipulerede Kapital.

Fru Ingeborg, som med Rette frygtede, at hun selv ikke skulde faa ret meget, bad Faderen om at maatte beholde Gaarden i Tønsberg, som hun hellere vilde bebo end sælge med 600 Rdl. Tab, og ønskede tillige, at den Kapital, Manden skulde afse til hende, maatte blive staaende, saa hun kunde hæve sine Renter i Terminerne; men Faderen blev saa forbitret herover, at han i et Brev »truede hende med Hug« og bebrejdede hende hendes Opførsel imod Manden og Skilsmissen, som han dog selv havde overtalt hende til.

Naar Sorenskriveren som sædvanlig besøgte Kommandørkaptajnen, kunde han ikke undgaa at bemærke, at han ligesom gik og grublede, heller ikke var saa munter som tidligere. Fru Løvenskjold viste sig kun sjældnen i Selskaber og saa bekymret ud, og Friis kunde mærke, at hun havde noget at sige ham, men altid blev forhindret deri.

I Juni 1766 var Sorenskriveren saa paa Moss i Anledning af en Kommission, og det traf sig da, at Akeleye og hans Datter var sammen med ham hos Kammerherre Brockenhuus¹⁾, hvor Fru Løvenskjold endelig fik Lejlighed til at veksle et Par Ord med Friis og bede ham ikke rejse hjem, førend hun havde faaet talt med ham om noget magtpaaliggende, som vedrørte hende og hendes Fader. Paa Grund af Forretninger var det imidlertid Sorenskriveren umuligt at forlænge sit Ophold, og Fruen sagde da, at hun havde faaet sin Faders Tilladelse til at blive en kort Tid for at holde Kammerherinden med Selskab, medens Kammerherren var paa Rejse.

¹⁾ Ove Frederik Brockenhuus (1717—95), Generalmajor og Chef for 2° søndenfjeldske Dragonregiment. Han var skilt fra sin første Kone og kort efter, i Aaret 1752, bleven gift med Maren Maria Tank (1729—1820), Datter af en Købmand i Frederikshald. — Dansk biografisk Leksikon. III. 1889. Pag. 117.

Saa maatte Friis love hende at komme tilbage til Moss med sin Frue, som vilde aflægge Kammerherrinden en Visit, og derefter kunde Fru Løvenskjold følge hjem med dem til Falkensten for at tale med Sorenskriveren.

Næppe var Fru Ingeborg kommen til Friis' Hjem, førend hun grædende fortalte ham, hvor haardt hendes Fader behandlede hende og efter Forgødtbefindende skaltede og valtede med de Midler, som tilkom hende fra Manden; hun havde fra den Tid, hun blev separeret, ikke haft et roligt Øjeblik. Hun bad derfor saa bønligt Sorenskriveren overtale hendes Fader til at lade hende bebo Huset i Tønsberg og »nyde sine Renter, hvoraf hun saae sin honorable Udkomme«. Dagen efter denne Samtale, d. 27. Juni, rejste Friis saa til Tønsberg og meddelte Kommandørkaptajnen, at hans Datter havde gjort ham og hans Hustru den Fornøjelse at besøge dem paa Falkensten. »Kommer hun da ikke snart hjem?« spurgte Faderen bittert. »Jo, men jeg har noget at tale med Dem, naar Hr. Obr.-Lieutn: Hagemann¹⁾ og Sr. Grønhoff²⁾ er gaaet«, svarede Sorenskriveren. De to Herrer var netop tilstede; men, saasnaart de var alene, kom Friis frem med Datterens Anmodning.

Faderen udtalte sig meget fortrydeligt om Fru Ingeborg og viste Sorenskriveren et Brev, han havde skrevet til hende, og som hun havde sat sit Navn under at have læst. Faderen havde, som Friis senere mærkede, skaffet sig denne Datterens Underskrift for at gøre sine Besværinger over hende troværdige. Fru Løvenskjolds Moder var nærværende under denne Samtale, og hun bad Sorenskriveren endelig bringe det til en god Forstaaelse mellem hendes Mand og Barn. Friis svarede: »Min kiære Frue, det kand joe skee, naar Comdr: vil lade Datteren boe i hds. Mands Gaard her i Byen og leve af sine Renter uden at røre hds. Capital; thi Mr. Løwensch: forøder ikke sine Midler!« Dertil erklærede Kommandørkaptajnen:

¹⁾ Oberstløjtnant Baltzer Kristian Hagemann ved 3' søndenfjeldske Dragonregiment. — Hirschs utrykte Fortegnelse over danske og norske Officerer 1648—1814.

²⁾ Muligvis Stig Andersen Grønhoff (1703—79), Købmand i Aasgaardstrand. — Personalhistorisk Tidsskrift. II. 3. 1888. Stamtavlen.

»Jae, det skal og skee, og jeg skal i Morgen komme til Dem paa Falckenst: for at afgjøre det«.

Ganske vist kom A k e l e y e den følgende Dag til Falkenstein, men holdt ikke, hvad han havde lovet, som det senere blev bevidnet for Grev W e d e l - J a r l s b e r g¹⁾); han gav Sorenskriveren Skylden, fordi han »ey paa en voldsom Maade fik Fruen til at følge sig«.

Efter en fornyet Anmodning til Forældrene om Lov til at bo i sit eget Hus fik Fru L ø v e n s k j o l d endelig Faderens Tilladelse, rejste straks den følgende Dag til Tønsberg og flyttede om Eftermiddagen ind i sin Gaard, som Moderen i den Anledning havde møbleret. Samtidig fik hun udleveret Mandens Obligation og eftergav Faderen de Summer, han allerede havde hævet.

Men alligevel var Kommandørkaptajnen ikke tilfreds. Vel havde han helligt forsikret flere af sine bekendte, at han ikke havde noget imod, at Datteren var flyttet ind i sin egen Gaard, hvor hun kunde leve i Fred og Ro; men ikke 8 Dage senere hørte man, at han var rejst til København og havde solgt sin Gaard til Sr. F o y n²⁾) og sine Møbler ved Auktion.

Saasnart A k e l e y e var kommen til København, beklagede han sig over, at hans Datter havde opholdt sig hos Sorenskriver Friis paa Falkenstein, og at hun ikke have været at formaa til at komme tilbage, men vist sig opsætsig, ulydig o. s. v. Og, forat det ikke skulde se ud, som om det var hans Hensigt at faa Raadighed over hendes Midler, foreslog han at give hende Justitsraad og Kasserer K o e f o e d³⁾) til Kurator, skøndt han havde sin egen Broder, S a m u e l A k e l e y e, i Tønsberg.

Kort efter fik Friis fra Fru L ø v e n s k j o l d Meddelelse om, at Onkelen havde været hos hende og fortalt, at hans

¹⁾ Grev Frederik Kristian Otto Wedel-Jarlsberg (1718—76). — Dansk biografisk Leksikon. XVIII. 1904. Pagg. 318—19.

²⁾ Rimeligvis Samuel Foyn, den bekendte Svend Foyns (1809—94) Farfader. — Klæboe: Svend Foyn. 1895. Pag. 6.

³⁾ Hans Hansen Koefoed (1720—96). Kommandørkaptajnens Fader havde været gift 2' Gang med hans Halvtante. — Dansk biografisk Leksikon. IX. 1895. Pag. 332. — Bidstrup: Stamtavle over Familien Koefoed. 1886.

Broder fra København havde sendt en kongelig Ordre, ifølge hvilken hun skulde opholde sig hos Faderen og derfor rejse ned til ham med Moderen, som var i Tønsberg. Men hun »skulde før ende hds: bedrøvelige Liv end leve under hds: grusomme Hender«.

Sorenskriveren blev ganske bestyrtet over den utrolige Beretning, som havde gjort hende helt ude af sig selv, og raadede hende til at ansøge om en anden Bestemmelse, saasnart hun var kommen til København, idet han tilføjede: »Imidlertid troer jeg ikke, min kiære Frue, at denne Relation kan medføre Rigtighed«. For en Sikkerheds Skyld lovede han at skrive til København derom.

Imidlertid blev af en Præst udspreedt det Rygte, at Kommandørkaptajnen var paa Vejen til Tønsberg: Præsten havde truffet ham i Gøteborg, og nu kom han for at hente sin Datter. Friis var bange for, at denne Tidende enten vilde tage Livet af den unge Frue eller jage hende paa Flugt: hun ventede, at Faderen ved Nattetid med Magt vilde tage hende med sig. Men dette Rygte gjorde det ialfald endnu mindre sandsynligt, at Kommandørkaptajnen skulde have faaet udvirket en kongelig Ordre som den omtalte.

Efter nogen Betænkning bestemte Sorenskriveren sig da omsider til at sende Fru Ingeborg 12 Mile op i Landet til en god Ven af ham, Inspektør Kaj Brandt¹⁾. Friis gav den unge Kone et Brev med til Inspektøren, som modtog hende venligt og bad hende opholde sig der, indtil Sorenskriveren havde undersøgt, hvorledes det forholdt sig med den kongelige Resolution.

Friis rejste imidlertid skyndsomst til København og traf undervejs, ved Blommersholm i Sverrig, en god Ven, Kaptajn d'Orchimont²⁾ fra Nordkiær ved Strømstad, hvem han fortalte Aarsagen til Rejsen. Kaptajnen kendte Akelaye og tilbød at tage Fru Ingeborg under sin Beskyttelse, fik hendes

¹⁾ Kaj Branth (1722—89), Inspektør ved Hadelands Glasværk ved Hønefos. — Knoph-Røhr: Slægterne Knoph etc. 1895. Pag. 15.

²⁾ Vilhelm Albrecht d'Orchimont (1717—87), Kaptajn i svensk Tjeneste. — Svenska Adels Attartaflor. I. Pag. 589.

Adresse opgivet, skrev til hende og optog hende i sit Hus, indtil hendes Forhold til Faderen kunde blive ordnet.

Saasnart Sorenskriveren var kommen til København, fik han at vide, at Faderen havde benyttet usandfærdige Angivelser for at faa udvirket den omtalte Resolution, og han indgav da straks paa Fru Løvenskjolds Vegne en Ansøgning om at faa Resolutionen forandret.

»Saaleedes er denne ulyksalige Frue bleven gift«, skriver Sorenskriveren, »og, da hds. Fader ikke reüserede udj at faae hds. Mand med sine Midler under sin Direction, er hun for at skille Manden af med denne Kapital bleven skildt ved sin Mand, siiden af sin Fader haardelig begeignet og skammelig udført — og jeg for min Godhed imod hannem uskyldig paadraget mig hds. underfundige Bagvaskelse«.

Imidlertid havde Fru Akeleye været meget bekymret over Datterens pludselige Forsvinden, havde ladet eftersøge i Brønde og andre Steder, da hun var bange for, at den unge Kone skulde have taget Livet af sig, »hvilket bestyrker«, skriver Friis, »at Moderen ikke var uvidende om hendes Datters Bekymring og Fortvivelse over hds. Faders Forfølgelse«.

Endelig anmodede Sorenskriveren ifølge Manuskriptet Kommissærerne om, at der maatte blive beskikket Fruen en Kurator.

Aktor, som »fornam, at meget af Hr. Sorenskriver Friis' Fortælling ikke passer sig til Undersøgningen, og adskilligt, som er anbragt med sine særdeeles Forklaringer, kand have eller har haft andre Meninger og Hensigter«, bad Kommissionen forelægge Sorenskriveren bestemte Spørgsmaal til Besvarelse.

Først ønskede Aktor at vide, hvorvidt Friis havde nogen Formodning om, at Fruen var bleven gift mod sin Villie, maa-ske tvungen ind i Ægteskabet, eller om Sorenskriveren kunde angive andre Aarsager til Misforstaaelse »samt deri fastsette nogen viss Tiid eller Person, som samme har forvoldet«. Der-til kunde eller vilde Sorenskriveren ikke svare andet end, hvad de fremlagte Breve viste — og det var intet.

Dernæst spurgte Aktor, om ikke nogen anden end Faderen havde anmodet Friis om at formaa Fruen til at tage fra sin

Mand. Hertil svarede Sorenskriveren, at han ikke havde vidst noget af, at der var Tale om Separation, førend Kommandør-kaptajnen var kommen hjem til Tønsberg med sin Datter, og Friis spurgte hende, om Manden ogsaa var i Byen. Saa havde Faderen svaret: »Ney, vist er hand ikke; thi min Datter og hand er alt separeret!« Akeleye havde inde paa sit Værelse vist ham Kontrakten. »Hvad synes I derom«, spurgte han. »Naar mine Tanker skulle siiges, syntes ieg, det var best, den var ugiort«, havde Sorenskriveren svaret.

Saa maatte Kommissionsmødet hæves, da Friis ikke havde mere Tid den Dag.

Næste Eftermiddag (16. Oktober) da Sorenskriveren tredie Gang mødte for Kommissionen, var der den foregaaende Aften med sidste Post kommen en kongelig Befaling, dateret 9. Oktober, til at indstille Undersøgelserne angaaende Fru Løvenskjold, »saasom hands Mayest: har pardoneret og fritaget hende for ovenmelte Resolution« i Anledning af en Ansøgning, som Fruen havde indsendt¹⁾.

Da Aktor havde hørt den kongelige Skrivelse oplæst, erklærede han, »at hand i allerunderdanigste Lydgathed af samme nu saae sig ikke beføjet videre i denne Commission at proponere, men er glad ved, at hand fra dens videre Besværlighed er befriet«.

Sorenskriveren anmodede om at faa samtlige fremlagte Dokumenter tilbage; men det fandt Kommissionen sig ikke beføjet til: han kunde eventuelt faa en Afskrift af dem, hvis han ønskede det.

Og saa blev Kommissionen ophævet, og hermed ender Manuskriftet.

Denne pludselige Forandring af Sagernes Stilling havde en Aarsag, som kunde have besvaret Aktors Spørgsmaal til Soren-

¹⁾ I »Norske Register« for 1767, Fol. 471, findes en Kopi af den kongelige Skrivelse, hvori det hedder, at hans Majestæt »i Anledning af en fra bemelte Ingeborg Akeleye indkommen allerunderdanigst Ansøgning allernaadigst ville have fritaget hende for foranførte vores givne Resolution — — saa have vi allernaadigst bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at hun, frie for ald Tiltale, maae opholde sig overalt udi vore Riger og Lande, hvor hende got synes, saa og, at hun selv maae udvælge sig en Curator.«

skriveren ved det andet Kommissionsmøde, nemlig Grev D a n n e s k j o l d - L a u r v i g.

Da Greven saa pludselig blev kaldt tilbage til Danmark fra sit kortvarige Eksil, hed det sig, at han for en væsentlig Del kunde takke Kammerherre S p e r l i n g¹⁾ for, at han saa hurtigt blev taget til Naade. Kammerherren hørte, som bekendt, til Kong K r i s t i a n V I I's intimeste Omgang, og med sine andre ansvarsfulde Bestillinger forbandt han den at være en af D a n n e s k j o l d s Datters, den smukke Baronesse B ü l o w s, ivrigste Tilbedere. Greven blev endda ikke længe efter udnævnt til Admiral.

Saa blev Kommissionen, som skulde undersøge Fru L ø v e n s k j o l d s Sag, hvori Greven ikke godt kunde undgaa at blive impliceret, opløst, Faderens Værgemaal blev ophævet, og Fruen fik Tilladelse til for Fremtiden at opholde sig, hvor hun vilde.

Allerede i Sommeren 1770 blev imidlertid Grev D a n n e s k j o l d, hvis Virksomhed i Marinen havde vakt begrundet Misfornøjelse, afskediget for Alvor, rejste til Norge, og tog Ophold paa Gaarden »Rolighed« i Nærheden af Laurvig. Gaardens Navn har senere givet Anledning til den Misforstaaelse, at den ungdommelige Greve havde isinde at trække sig tilbage fra Verden og tilbringe en rolig Alderdom paa en mindre Ejendom. Det har imidlertid næppe været hans Mening.

Den separerede Fru I n g e b o r g, som igen havde antaget sit Pigenavn, flyttede ialfald sammen med D a n n e s k j o l d og blev boende hos ham, da hendes Fader, som nu indtog en overordnet Stilling ved det asiatiske Kompagni, døde i København, hvor han blev begravet fra Holmens Kirke, i det mindeværdige Aar 1772.

Greven var allerede 1764 bleven Enkemand; men, uagtet han havde lovet sin Elskerinde at gifte sig med hende, vilde han dog, da det kom til Stykket, ikke indlade sig derpaa, og til almindelig Forargelse baade i Norge og i Danmark vedblev

¹⁾ Joakim Ulrik Sperling (1741 - 91). — Dansk biografisk Leksikon. XVI. 1902. Pag. 212.

Forholdet uforandret til *Danneskjolds Død* i Foraaret 1783.

I de sidste Aar havde Greven og Fru *Ingeborg* som Omgangsven haft en yngre svensk Eventyrer, *Karl Manderfelt*¹⁾.

Han hed egentlig *Ingman*, var født 1750 og havde paa Grund af nogle pekuniære Misligheder i en ganske ung Alder maattet emigrere; det blev fortalt, at endogsaa *Gustav III* havde maattet bidrage til Ordningen af det unge Menneskes Affærer. I Aaret 1779 kom han tilbage til Sverrig, hvor man dog endnu ikke synes at have været tilbøjelig til at glemme hans Ungdomsmeriter.

Manderfelt skriver i et privat Brev, som, han vistnok mente, skulde komme Kongen for Øje, at han er vendt tilbage til sit Fødeland for i al Stilhed »med min fattiga familj söka nära mig i min anletes svett, ära skaparen, välsigna konungen, bedja godt för fosterlandet, arbeta i en tacksam jord och uti min lilla trånga krets utöfva en god medborgares plikter«. Han stoler paa Kongen, som »aldrig kan göra annat än det, som är stort och rätt, *Gustav III* värdigt«. Da Brevet findes i det svenske Rigsarkiv, har det efter al Sandsynlighed været forelagt Kongen.

Kort Tid efter sin Hjemkomst optraadte *Karl Manderfelt* i Norge som »Legationssekretær« og kom snart i Forbindelse med Grev *Danneskjold-Laurvig*.

Manderfelt, der omtales som en yderst behagelig Selskabsmand, forstod hurtigt at gøre sig næsten uundværlig for Greven, der benyttede ham som et Slags Intendant og tilstod ham en aarlig Pension af 1000 Rigsdaler, og straks efter *Danneskjolds Død* giftede han sig med den 42aarige Fru *Ingeborg*.

Naturligvis havde Greven i sit Testamente betænkt sin Elskerinde standsmæssigt; men Arvingerne protesterede mod *Danneskjolds* Dispositioner baade med Hensyn til *Ingeborg*

¹⁾ Dansk biografisk Leksikon. XI. 1897. Pagg. 86—87. — Molbech: Historisk-biografiske Samlinger. 1851. Pag. 134—36. — Norsk historisk Tidsskrift. II. 1. 1877. Pagg. 52—55.

A k e l e y e og med Hensyn til M a n d e r f e l t. Svenskeren anlagde derfor Proces, og i Februar 1787 blev der afsagt Dom i Citantens Favør¹⁾. Det viste sig, at Greven i Sommeren 1777 havde givet Fru I n g e b o r g en Obligation paa 13000 Rigsdaler, og Arvingerne vilde da gøre gældende, at D a n n e s k j o l d dengang var umyndig og under Konkurs. Deri kunde der dog ikke gives Arvingerne Medhold: vel var Grevens Pengeaffærer i højeste Grad derangerede, saa at Administration var nødvendig; men umyndiggjort var han ikke. Man kunde derfor hverken nægte Fru I n g e b o r g den hende tilstaaede Kapital eller hendes nuværende Mand den ham indrømmede Pension.

Parret var altsaa foreløbig vel situeret, saa at de en Tid kunde føre et elegant Hus i Kristiania. De beboede en af Byens herskabeligste Ejendomme, den saakaldte »Mangelsgaard«, som havde sit Navn efter en tidligere Ejer, General J o h a n M a n g e l s e n, som havde købt den, da han 1758 flyttede fra Trondhjem til Kristiania²⁾.

Der var paa den Tid stærkt Tale om at oprette et svensk Generalkonsulat i den norske Hovedstad, og K a r l M a n d e r f e l t havde bestemt ventet at opnaa denne ikke ubetydelige diplomatiske Stilling. Da Posten imidlertid blev besat med en anden, tog han sig Skuffelsen meget nær og flyttede i Aaret 1787 med sin Hustru og sin Svigermoder til København, hvor han ligesom baade i Sverrig og Norge i Tale og Skrift optraadte som yderligt kongeligsindet.

Han fik foreløbig en Pension paa 2000 Rigsdaler aarlig i Forventningen om de Tjenester, han vilde gøre Regeringen; det forhindrede ham imidlertid ikke i samtidig at virke som svensk »politisk Agent«.

Det synes, som om han virkelig har baaret sig særdeles diplomatisk ad; men et saadant Dobbeltspil kunde dog ikke praktiseres i Længden. Allerede efter nogle faa Aars Forløb be-

¹⁾ Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie. VI. 1839. Pagg. 596—610.

²⁾ General Johan Mangelsen (1694—1769). — Dansk biografisk Leksikon. XI. 1897. Pagg. 89—90. — Daæ: Det gamle Christiania 1624—1824. 1891. Pagg. 231—35.

gyndte Tilliden til ham at svækkes, og det var forgæves, at Manderfelt forsøgte at interessere den svenske Konge Gustav III for sine Yndlingsplaner om en skandinavisk Triplealliance.

I København som i Kristiania havde Ægteparret ført et stort Hus, paa deres Landsted »Karlsro« ved Taarbæk, og der var snart gjort et betænkeligt Skaar i Arven efter Grev Daneskjold.

I Foraaret 1797 døde saa den gamle Fru Akeleye¹⁾, og, da Fru Ingeborg døde 1804, gik Manderfelt igen til Sverrig, hvor han en kort Tid fortsatte sin Virksomhed som politisk Agent og udgav nogle politiske Smaaskrifter.

De sidste Aar af sit Liv tilbragte Karl Manderfelt i Venersborg, og der døde han 1813, ontrent 63 Aar gammel.

¹⁾ I »Berlingske Tidende« læser man: »Paa min Kones og egne Vegne bekendtgjøres herved fraværende Slægt og Venner, at min Svigermoder, Frue Commandeurinde sal: Akeleyes, ved en stille og rolig Død i Dag hensov, i hendes Alders 87' Aar.

Kiøbenhavn d. 3' Martii 1797.

Manderfelt.